

УДК 37.01 : 378

ДЕСЯТОВ Тимофій Михайлович,

доктор педагогічних наук, професор,
директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і
мистецтва,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького
e-mail: desyatov50@mail.ru

ФЕНОМЕН ОЛЕКСАНДРА ЗАХАРЕНКА: СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ

Проаналізовано феномен Авторської О.А. Захаренка школи с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. Виокремлено ідеї О. Захаренка щодо взаємодії вчителя і учня; навчання без примусу; ідею досягнення поставленої мети; індивідуального і колективного підходів до діяльності учнів; творчого самоврядування; особистісного підходу до виховання; співпраці вчителів з батьками, громадськістю.

Досліджено авторська система педагогіки співробітництва, яка спирається на принципи гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості – дитини.

З'ясовано сутність продуктивних ідей цієї системи, таких як «педагогіка конкретної дії», «педагогіка трьох – учителя, батька, учня», «педагогіка родини – еліксир психічного й фізичного здоров'я дитини», «педагогіка вічної естафети поколінь – першоджерело формування патріотичних почуттів», «педагогіка доброти й щедрості людської душі», «педагогіка творення своїми руками добра на землі», «поспішаймо робити добро».

Розкрита система роботи Сахнівської школи, яка спиралась на урахування психологічних, фізіологічних та культурних особливостей розвитку дітей та їх практичному запровадженні в навчально-виховній роботі школи.

Ключові слова: *особистість школяра; педагогіка співробітництва; педагогіка конкретних дій; навчання без примусу; школа самореалізації кожного школяра; педагогіка конкретної мети; дитиноцентризм; педагогічна культура.*

Постановка проблеми. Теоретичні та практичні розробки О.А. Захаренка щодо розв'язання багатьох дидактичних і виховних проблем є безцінними, оскільки забезпечують формування толерантної особистості школяра, готової до співробітництва, розвиток здібностей кожної дитини до творчої діяльності. Педагог-гуманіст створив власну авторську школу, яка стала об'єктом дослідження і для науковців, і для педагогів-практиків.

Цілеспрямоване входження України у світову спільноту вимагає від менеджерів освіти поетапно реалізовувати складові наявної мегасистеми цілісного освітнього простору.

У цьому контексті школа повинна надати молодій людині елементарних знань і можливостей стати особистістю, можливостей інтегруватися в різні соціуми, самовизначитися в житті, активно діяти, а також опанувати мистецтвом швидких трансформаційних змін у освітніх системах як у національному середовищі, так і глобальному просторі. Виходячи з цього досвід О.А. Захаренка є актуальним й сьогодні, адже школа є і повинна залишатися освітнім і виховним центром. Тому вивчення та популяризація його досвіду є необхідною умовою щодо вирішення зазначених проблем.

Зарубіжні та вітчизняні дослідники і вчені обґрунтували компетенції та ідеї О.А. Захаренка в контексті розвитку освіти та врядування нею, що іманентно притаманні сучасному етапу розвитку інформаційного суспільства у країні, зокрема С. Захаренко (Проблеми родинного виховання у творчій спадщині О.А. Захаренка); Н. Орлова (Формування духовних цінностей дітей і молоді в творчій спадщині О.А. Захаренка); Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. Для ВНЗ: у 2-х кн. Кн. 2. XX століття / За ред. О.В. Сухомлинської; Я. Береговий (Директор села); Л. Титаренко (Криниця совісті Захаренка); С. Каракоз (Слово про вчителя); Г. Богославець (педагогічний спадок О.А. Захаренка); Н. Бібік (Школа О.А. Захаренка як феномен живої педагогіки); Ю. Мальований (Поспішаймо робити добро); О. Сухомлинська (Етичні цінності у навчально-виховному процесі сучасної сільської школи); Т. Березовська (Він був невтомним // Буде школа – буде село – буде держава). У роботах цих вчених висвітлено цілісну систему поглядів, ідей, принципи діяльності О.А. Захаренка. Сьогодні можемо цілком впевнено сказати, що нестримне прагнення Олександра Захаренка до відкриття нових істин йому вдалося реалізувати повною мірою. Для науковців ім'я О. Захаренка стало синонімом визначенню «педагог-новатор». Його творчість надихає багатьох. Тому педагогічні ідеї О. Захаренка широко вивчаються науковцями й використовуються практиками у закладах освіти України та за кордоном.

Мета статті полягає у висвітленні феномену Олександра Захаренка у сучасному контексті, використанні його педагогічної спадщини у модернізації національної освітньої системи, вдосконаленні управління освітою з урахуванням внутрішніх національних, зовнішніх загальноєвропейських напрямів та тенденцій.

Великий вклад у розвиток вітчизняної педагогічної думки XX – початку XXI століть зробив визначний громадський діяч, науковець, один із п'ятнадцяти академіків – засновників Академії педагогічних наук України (1992), Народний учитель (1983), директор сільської школи (1966 – 2002) (село Сахнівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області), яка за життя педагога отримала статус та назву «Авторська Олександра Антоновича Захаренка середня загальноосвітня школа с. Сахнівка».

Про могутній ексклюзивний педагогічний дар Захаренка, унікальність і неординарність варіантів розв'язування ним багатьох дидактичних і виховних проблем, ненаситну жадобу до творення добра чимало сказано й написано і всяк, хто цікавиться педагогічною наукою й практикою, добре це знає.

Олександр Захаренко створив власну авторську школу, яка стала об'єктом дослідження і для науковців, і для педагогів – практиків. Досвід Сахнівської школи є безцінним, оскільки там було створено унікальну систему навчально-виховної роботи, яка забезпечувала формування толерантної особистості школяра, готової до співробітництва, сприяла розвитку здібностей кожної дитини до творчої діяльності. Намагаючись забезпечити повноцінний виховний вплив на учнів своєї школи, О.А. Захаренко враховував можливості усіх суб'єктів соціокультурного середовища: педагогічний колектив не тільки підтримував зв'язки з різноманітними закладами, об'єднував їхні зусилля у вихованні учнів, а й фактично досяг того, що школа стала центром культурно-виховуючого середовища села Сахнівка.

Інноваційно-педагогічний талант Захаренка проявився у тому, що, працюючи в умовах загального реліктового й актуального рівня педагогічної культури, він упроваджував

в одній окремо взятій школі та наполегливо проголошував навчально-виховну програму, націлену в майбутнє.

Він матеріалізував те, що стверджував на словах: «Школа – це постійний, самостійний рух уперед, ідея, яка має неодмінно захопити відразу трьох: учителя, учня, батьків. Якщо така ідея зникає й не народжується нова, горе тій установі, школі, державі, бо вона деградує, зупиняється у своєму розвитку. В ній безцільно жити, в ній нудьга і немає прогресу» [1].

Принципи своєї виховної системи він називає ідеями. Ідея, яку можна назвати наріжною, визначальною, геніально проста і висловлена зрозумілими для кожної дитини словами, виписана на стіні шкільної зали у Сахнівці: «Якщо хочеш змінити світ на краще, зберегти його чисту красу, незайману святість, починай це робити з себе! І не завтра, а сьогодні, з цієї хвилини!».

Захаренко повернув життя в селі так, що все раптом зосередилося навколо школи. Його недарма називали директором села. Так, завдяки Захаренку, були збудовані два чудові басейни, в яких усі – від першокласників до вчителів – могли плавати цілий рік, сучасний спортзал, неординарний музей, обсерваторія, фонтан, дендропарк ... Усе працювало на виховання особистості. «Живіobelіски», які потім розійшлися по багатьох селах. Це – розарій: 216 кущів; під кожним земля від порога, який переступив солдат, ідучи на війну, і вода під час садіння – із рідної криниці, і рушник – у День Перемоги. Коли влаштовувавсяobelіск, були живі і вдови, і батьки, і багато тих, хто пам'ятав загиблих. Таке зворушує, об'єднує... Школа славилася й серед дітей. Був випадок, коли з далекого глухого села прийшов у Сахнівку промоклий і замерзлий хлопчик (його потім Ломоносовим прозвали), прийшов як у центр культури, в телескоп на зірки дивитися! Хлопчика обігріли, а потім він усю ніч просидів під куполом обсерваторії, роздивляючись туманності, спостерігаючи обертання супутників навколо Юпітера...

О.А. Захаренко був одним із зачинателів педагогіки співробітництва, що виникла у 80-х роках ХХ ст.. як протест проти традиційної системи освіти і виховання, яка викликала велику полеміку в педагогічних колах. Педагогіка співробітництва – це система форм, методів і прийомів у навчально-виховному процесі, які спираються на принципи гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості – дитини. Саме такий підхід був характерний для педагогіки Олександра Антоновича. Як і всі інші педагоги-новатори, він висунув, обґрунтував і впроваджував практику ідеї творчої взаємодії вчителя і учня; навчання без примусу; ідею досягнення поставленої мети; індивідуального і колективного підходів до діяльності учнів; творчого самоврядування; особистісного підходу до виховання; співпраці вчителів з батьками, громадськістю тощо [2].

Творча спадщина Олександра Захаренка надзвичайно глибока. У своїх працях він теоретично обґрунтував продуктивні ідеї системи. Введені ним такі поняття як «педагогіка конкретної дії», «педагогіка трьох – учителя, батька, учня», «педагогіка родини – еліксир психічного й фізичного здоров'я дитини», «педагогіка вічної естафети поколінь – першоджерело формування патріотичних почуттів», «педагогіка доброти й щедрості людської душі», «педагогіка творення своїми руками добра на землі», «поспішаймо робити добро» – стали афоризмами в педагогіці [3].

Книги Народного вчителя наповнені філософською енергетикою добра і любові – про вчителя, учня та батьків. Кожній з них («Гордієві вузли сучасної школи. Як їх розв'язати», «суперечливі думки», «Поспішаймо робити добро», «Поради колезі, народжені в школі над Россю», «Слово до нащадків», «210 шкільних лінійок», «Лелеки над Сахнівкою», «Енциклопедія шкільного роду» та ін.) властива рідкісна неповторність і глибина змісту. Педагогічні оповідання-роздуми про моральні, громадянські, трудові аспекти людського буття сягають філософського узагальнення.

Творча спадщина директора Сахнівської школи – великий досвід багаторічної праці колективу вчителів і батьків, розв'язання засобами діяльності школи проблем родинного

виховання, яке педагог розглядав в аспекті духовного відродження не лише сім'ї, школи, а й села і держави. Звертаючись до його творчої спадщини, сучасні освітяни знайдуть багато корисного у справі розробки і творчої реалізації концептуальних, теоретичних і практичних проблем української школи-родини початку ХХІ століття, зокрема в питаннях родинного виховання. В останній період життя у 2001 році вийшли чотири томи «Енциклопедії шкільного життя» – він називав цей твір «колективною творчістю всієї Сахнівки». Це була пошукова робота учнів спрямована на дослідження родоvodu. У 2002 році вийшли його «Поради колезі, народжені у школі над Россю» – педагогічний заповіт великого Учителя, де кожна думка – перлина. І в цьому ж році, невдовзі після смерті Олександра Антоновича, побачила світ збірка «210 шкільних лінійок» [4].

Головне у працях О. Захаренка – пошук шляхів, як «створити у селі таку школу, щоб діти зростали в ній мислячими, працьовитими, вдячними, закоханими у свій край, чутливими до добра і краси». Реалізується ця мета у змістовності, прозорості, розкутості думок, їх логічній єдності, смислового навантаженні, проблемності.

Педагогічна система О. Захаренка є новаторською, оскільки базується на принципово новій методологічній основі. Авторський заклад Олександра Захаренка забезпечував сприятливі умови для реалізації та самореалізації можливостей кожного учня, його інтелектуального, морального, емоціонального та фізичного розвитку, формування гуманних відносин на основі загальнолюдських цінностей. Наводимо вислів О. Захаренка, який свідчить, що Сахнівська школа – школа самореалізації кожного школяра: «У школі учню має бути як у батьківській хаті. До школи він має бігти, а не йти, знаючи, що в школі його не образять, на нього не гримнуть, а порадять, підтримають, дадуть можливість розкрити себе, свою творчу обдарованість» [2].

Система роботи Сахнівської школи спиралась на урахування психологічних, фізіологічних та культурних особливостей розвитку дітей та їх практичному запровадженні в навчально-виховній роботі школи. Через такий комплексний і системний підхід Олександр Антонович Захаренко обґрунтував методологічні засади своєї «педагогіки конкретної мети», яка ставиться перед шкільним колективом, спрямовує його діяльність і об'єднує зусилля всіх у її досягненні. Це кредо Сахнівської школи не потребує додаткового тлумачення, а конкретизує увагу вчителя, педагога на досягненні всією системою створених у школі форм, засобів і методів висунутої, обґрунтованої й конкретизованої мети для кожного учасника педагогічного процесу в певний період діяльності [5].

Одна з провідних ідей у виховній системі О.А. Захаренка – ідея культу матері. Вже на початку шкільного курсу для класу готується цикл бесід про ставлення до матері, про сім'ю про твій вічний обов'язок перед матір'ю. Плани і методичні розробки таких бесід зберігаються – це надбання школи. Про матір мова ведеться регулярно, дітям пропонують задуматися, ким є мати в житті людини, зокрема у їх житті. Таким чином, глибшають почуття, дорослішає думка школяра, приходить усвідомлення свого обов'язку. Олександр Антонович наполегливо підкреслював педагогам: треба свідомо використовувати найменшу можливість – в класі, поза класом, на прогулянці, на ділянці, у басейні – в будь-якому місці, щоб навести дітей на думку: все, що є у них доброго, розумного, світлого, йде від матері. У школі існує багаторічна традиція – перед 8 Березня проводити тиждень Матері, бабусі, вчительки, дівчини. І традиційно він починається уроком моральної культури в кожному класі. На одному з таких уроків діти самі визначили заповіді:

- найперший обов'язок – любити матір;
- зробити все, щоб мати пишалася тобою, була впевнена у твоєму майбутньому;
- трудитися для матері, щоб принести їй полегкість.

«Виховання у дітей високоморального, емоційного ставлення до батьків, близьких передбачає повсякчасну багатогранну роботу», – писав О.А. Захаренко [6].

Олександр Захаренко сміливо радив учителям і батькам не керуватися постулатом «виховання на загальнолюдських цінностях», а спонукати учнів до вивчення цінностей, до

глибокого їх розуміння і усвідомлення. Для Захаренка неперехідною педагогічною цінністю є глибока повага до дитини, зважання на її особистісні індивідуальні особливості, звернення до неї на «Ви» або по імені та по батькові. Багатьом педагогам й сьогодні видається дивною й надуманою така позиція, але в тому-то й полягає талант Олександра Антоновича, що він піднявся над своєю епохою, випередивши її своїми філософсько-педагогічними поглядами і практичним утіленням їх у життя на цілий порядок. Він постійно пропагував, відстоював і впроваджував людинолюбну, дитиноцентристську, гуманістично наповнену систему навчання й виховання молодого покоління. І це цілком заслужено ставить його ім'я в почесний ряд педагогів-гуманістів світу, таких як І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, В.О. Сухомлинський, А.С. Макаренко.

Авторська школа О.А. Захаренка відповідає основним парадигмам технології парадигми «школа самореалізації», тому що, по-перше: змінено домінуючі парадигми з соціально орієнтованої до гуманістично орієнтованої, особистість розглядається як самоцінність і головна мета – її повноцінний розвиток; по-друге, процес виховання педагогічно керований, з можливістю вибору діяльності за інтересами; третє – дитина в процесі цієї діяльності набуває суспільного досвіду – знань, умінь, навиків спілкування; і четверте: учитель – лідер виховного процесу – є високим професіоналом і водночас другом, порадиником у суспільній роботі з учнем за інтересами [7].

Висновки. Сьогодні, у часи кардинальних змін, що відбуваються у всіх сферах життя суспільства, орієнтацією сучасної української освіти на гуманістичну складову особливого звучання набувають досвід та думки автора «школи над Россю». Досягнення О. Захаренка спонукають його послідовників до роздумів щодо великої місії вчителя як людини, якій довірено формувати душу та розвивати інтелект юної особистості. Сучасні освітяни знайдуть багато корисного, звертаючись до творчої спадщини Захаренка. Він збагатив вітчизняну педагогічну науку оригінальним підходом до громадянського, сімейного та трудового виховання, на практиці реалізував ідею школи-родини, школи, життя якої тісно перепліталось з життям самої дитини та з життям усієї сільської громади [8].

Тісна співпраця учителів, батьків та учнів, дух корпорації, яким були пронизані усі грані педагогічного процесу, перетворили школу у педагогічну спільноту, у якій усі діють на благо молодого покоління.

Захаренку вдалося, здавалося б, неможливе – у невеличкому селі створити зразковий навчально-виховний заклад, школу-комплекс, інтерес до якої не стихає навіть сьогодні. Для багатьох О. Захаренко зумів стати кумиром, справжнім духовним лідером, наставником.

В авторській школі О. Захаренка впродовж десятиліть формувалися й добиралися продуктивні ідеї (буде школа, буде село, буде держава; виховання повинно бути системним і систематичним в усіх ланках неперервної освіти: сім'ї, школі, суспільстві, ВНЗ, післядипломній самоосвіті впродовж усього життя; головною особистістю освіти, зокрема в сільській школі, є вчитель і до нього повинна бути особлива увага держави, особливі вимоги до його підготовки; практична освітня діяльність не може не опиратися на науку, а наука, особливо педагогічна, повинна бути продуктивною, слугувати практиці, бути теплим світлячком, до якого б тягнувся розум вихователя, суспільство; освіта повинна бути особистісно орієнтованою, відповідати можливостям і потребам, природі учнів і на засадах природо відповідності формувати у кожного вміння й потребу в самоосвіті, в самовдосконаленні та ін.), які внесли, вносять в теорію й практику освіти свіжий подих та натхнення для їх впровадження, реалізації [6, с. 7]. Вичленення цих продуктивних ідей та успішна їх реалізація є сутністю авторської школи Олександра Антоновича.

Новаторство О. Захаренка полягало, насамперед, в умінні створити навчально-виховний заклад та організувати управління в ньому на принципово нових засадах: «Авторська школа О. Захаренка – це навчально-науковий комплекс, у якому опрацьована з урахування надбань, психолого-педагогічних наук, а також вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду нова педагогічна системи, що упродовж багатьох років створювалася під керівництвом мудрого педагога» [9].

Олександр Антонович до останніх днів життя невтомно працював над визначенням стратегічних ідей для школи, розвитком творчого потенціалу вчителів, формуванням інноваційної культури для своєї школи. Авторська школа забезпечує самореалізацію творчих задатків і для дітей і для вчителів – до цього прагнув її творець. Сахнівка давно стала «педагогічною Меккою» для українських науковців і практиків.

Педагогічна спадщина О. Захаренка заслуговує на системне вивчення, узагальнення і широке використання в сучасній школі. Саме з цією метою, а також для обговорення результатів пошуків науковців і педагогів-практиків у розв'язанні актуальних проблем діяльності сучасної сільської школи Академією педагогічних наук України, Головним управлінням освіти Черкаської облдержадміністрації, Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького започатковано щорічні педагогічні читання «Школа О.А. Захаренка як модель сучасної сільської школи».

Більше того, феномен «Школи над Россю» вивчають, аналізують, беруть на озброєння науковці Європи і близького зарубіжжя. І це не данина моді «прислухатися до голосу народу», а усвідомлення справжньої ціни таланту, що породив золоте зерно ідей, які живуть і працюють подібно вічним механізмам мудрої природи [10].

Не втраять актуальності слова відомого директора, Академіка із Сахнівки і в майбутньому: «Поспішаймо робити добро. Духовне добро. Воно стократ цінніше від матеріального. Повторімося в наших вихованнях прекрасними рисами національної культури, патріотичним духом любові до свого народу, любові до вищої якості людини – творчості!».

Список використаної літератури

1. Захаренко О.А. Поспішаємо робити добро: Роздуми педагога-академіка про долю освіти і дитини, вчителя і родини, краю і Батьківщини / О.А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.
2. Захаренко С.О. Проблеми родинного виховання у творчій спадщині О.А. Захаренка: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С.О. Захаренко. – Київ, 2008. – 24 с.
3. Захаренко С.О. Формування духовних цінностей молоді у творчій спадщині О.А. Захаренка. Навч. посіб. / Захаренко С.О., Орлова Н.В. – Черкаси: Вид. від ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2006. – 252 с.
4. Сергеева А. Він навчив нас любити життя // Надросся. – 2006.
5. Рябоконт Л. Творець Сахновського чуда // День. – 2007. – 1 лютого.
6. Захаренко, Мазурик С.М. Школа над Россю. – К.: Радянська школа, 1979. – 149 с.
7. Яковенко В. Великий учитель відбудеться скрізь // Освіта. – 2006. – 27 вересня.
8. Кирей Р. Учителю, людина, громадянин // Урядовий кур'єр. – 2007. – 7 лютого.
9. Орлова Н.В. Формування духовних цінностей дітей і молоді у творчій спадщині О.А. Захаренка: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Н.В. Орлова. – Київ, 2008. – 24 с.
10. Побірченко Н.С. Авторська школа академіка Олександра Антоновича Захаренка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n2_2009_st_3/

References

1. Zakharenko, A.A. (1997). *Hasten to do good: Reflections of a teacher-academic about education and the fate of the child, teacher and family, region and homeland*. Cherkasy. (in Ukr.).
2. Zakharenko, S. O. (2008). *Problems of family education in O.A. Zakharenko's creative heritage*. (Ph.D Dissertation) *Thesis*. – Kyiv. (in Ukr.).
3. Zakharenko, S.O., Orlova, N.V. (2006). *Formation of spiritual values of young people in O.A. Zakharenko's creative heritage. Teach. guidances*. Cherkasy: ChNU. (in Ukr.).
4. Sergeeva, A. (2006). *He taught us to love life*. Nadrossya. (in Ukr.).
5. Riabokon, L. (2007). *Creator of Sakhnovka wonders. Day, 1 February*. (in Ukr.).
6. Zakharenko, O.A., Mazuryk, S.M. (1979). *School of Ross*. Kyiv: The Soviet school. (in Ukr.).
7. Yakovenko, V. (2006). *A great teacher will always realize himself. Education, 27 September*. (in Ukr.).
8. Kyrey R., (2007). *A teacher, a man, a citizen. Governmental Courier, 7 February*. (in Ukr.).
9. Orlova, N.V. (2008). *Formation of spiritual values of children and young people in O.A. Zakharenko's creative heritage*. (Ph.D Dissertatiton). *Thesis*. Kyiv. (in Ukr.).
10. Pobirchenko N.S. (2009). *Author's school of academician Alexander Antonovich Zakharenko*. Retrieved from http://www.intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n2_2009_st_3/

DESYATOV Timofiy,

Doctor in Pedagogy, Professor, Director of the Educational-and-Scientific Institute of Education,
Social Work and Arts,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
e-mail: desyatov50@mail.ru

PHENOMENON OF ALEXANDER ZAKHARENKO: CURRENT CONTEXT

***Abstract.** Introduction. O.A. Zakharenko's theoretical and practical works to resolve many instructional and educational issues are invaluable, as they provide tolerant schoolboy ready for cooperation and development of abilities of each child in creative activities. The teacher and humanist created his own author school, which was the subject of research for scientists, educators and practitioners.*

Targeted entry of Ukraine into the world community requires education managers gradually implement existing components megasystem of holistic educational environment. In this context, the school must provide young people basic knowledge and capabilities to become a personality, capabilities integrated into different groups, it is self-determination in life, be active and learn the art of fast trasformational changes in educational systems both in the national environment and the global environment. Based on this O.A. Zakharenko's experience is relevant today because the school is and should remain an educational and educational center. Therefore, the study and promotion of his experience is a prerequisite to solve these problems.

Purpose is to highlight O.A. Zakharenko's phenomenon in the current context, use of his pedagogical legacy in the modernization of the national education system, improvement of educational management based on national internal, external pan-European trends and tendencies.

Methods. Such methods of research were used. Theoretical: analysis and synthesis of O.A. Zakharenko's philosophical, psychological and pedagogical works. Empirical: study and analysis of educational documents of O.A. Zakharenko's author school.

Results. A significant contribution to the development of national educational thought of XX – XXI centuries made an outstanding public figure, scientist, one of fifteen academics – founders of Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, People's Teacher, director of the village school (1966 – 2002) (village Sakhnivka Korsun-Shevchenko district Cherkasy region), which during the life of the teacher received the status and name of "author Olexander Antonovych Zakharenko secondary school of village Sakhnivka. "

It is said and written a lot about O.A. Zakharenko's powerful pedagogical exclusive gift, the uniqueness and originality of options for solving many teaching and educational problems, insatiable thirst to do good things and just who is interested in teaching science and practice well knows it.

O.A. Zakharenko created his own author school, which was the subject of research for scientists and educators – practitioners. The experience of Sakhnivka school is invaluable, as there was created a unique system of educational work that provided tolerant schoolboy ready for cooperation and contributed to the development of abilities of each child in creative activities. Trying to provide a complete educational impact on students of his school, O.A. Zakharenko took into account all the possibilities of socio-cultural environment, the teaching staff not only maintained contact with various institutions, uniting their efforts in educating students, but actually achieved what school became the center of cultural and educating environment of village Sakhnivka.

O.A. Zakharenko's innovation and teaching talent is manifested in the fact that working in conditions of general relic and actual level of pedagogical culture, he introduced in one isolated school and persistently proclaimed training and educational program aimed at the future.

He materialized that he stated in words: "School is a permanent, independent forward movement, an idea that has certainly capture of three, teacher, schoolboy, parent. If such an idea disappears is and new one is not born there will be grief to the institution, school, state, because it degrades, stops in its development. It is aimlessly to live in it, there is boredom and no progress in it".

The principles of his educational system he calls ideas. The idea, which could be called the corner, decisive, simple and brilliantly expressed, understandable to each child's words, is drawn on a wall in the school hall in Sakhnivka: "If you want to change the world, keep its clean beauty, pristine sanctity, start doing it with yourself! Not tomorrow, but today, this minute!".

O.A. Zakharenko turned the life in the village so that all of a sudden it centered around the school. He was called the director of the village. So, thanks to O.A. Zakharenko, two magnificent swimming pools were built, in which all – from first-graders to teachers – could swim all year round, a modern gym, an extraordinary museum, observatory, fountain, park ...

Originality lies in the fact tha heritage of Sakhnivka school – great experience of many years of work of team of teachers and parents, solving problems of family education by means of school activities, which the teacher considered in terms of spiritual revival of not only the family, the school, but village and state is grounded in the work of the creative director.

Conclusion. Today, in times of major changes taking place in all spheres of society, the modern Ukrainian education focuses on humanistic component a special significance acquire the experience and opinions of the author of “school of Ros’”. O.A. Zakharenko’s achievements urge his followers to reflect on the great mission of the teacher as the person entrusted to shape the soul and to develop the intellect of the young person. Current teachers will find many useful, appealing to O.A. Zakharenko’s creative heritage. He enriched the national teaching science with original approach to civil, family and labor education, implemented in practice the idea of school-family, school, whose life is closely intertwined with the life of the child and the life of all rural communities.

Key words: *personality of a student; education cooperation; Pedagogy of concrete action; education without coercion; school realization of each student; education of specific purpose; pedagogical culture.*

*Одержано редакцією 13.01.2017
Прийнято до публікації 17.01.2017*